

ВІДГУК

офіційного опонента на кваліфікаційну наукову працю, дисертаційну роботу Филь Сергія Івановича «Роль селекційно-генетичних факторів у формуванні високопродуктивних стад чорно-рябої худоби», поданої у спеціалізовану вчену раду Д 27.355.01 Інституту розведення і генетики тварин імені М.В. Зубця НААН на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук зі спеціальності - 06.02.01-розведення та селекція тварин

Актуальність дисертаційної роботи. У сучасних умовах інтенсивного ведення тваринництва та впровадження прогресивних технологій вимоги до продуктивних якостей тварин значно підвищились. При веденні молочного скотарства визначальними критеріями є високий рівень продуктивності корів, добра відтворювальна здатність, тривале господарське використання. Саме цим питанням і присвячена дисертаційна робота **Филь Сергія Івановича**, тому вона є актуальною.

Доцільність мети і завдання досліджень. Дисертантом поставлено за вивчити особливості формування молочної продуктивності чорно-рябої худоби у високопродуктивних стадах за дії різних селекційно-генетичних чинників. Для її реалізації необхідно було дослідити: динаміку росту живої маси корів різних генерацій у період їх вирощування; екстер'єрні особливості корів-первісток та їх потомків різних генерацій; відтворювальну здатність тварин та їх потомків різних поколінь; молочну продуктивність корів та їх нащадків різних генерацій; співвідносну мінливість ознак молочної продуктивності корів та їх потомків різних поколінь; вплив середовищних чинників на молочну продуктивність корів; вплив породної належності корів на ознаки їх молочної продуктивності; формування молочної продуктивності у корів-дочок різних бугаїв-плідників; вплив країни селекції бугаїв на молочну продуктивність корів; формування молочної продуктивності корів залежно від умовної частки спадковості голштинів; динаміку молочної продуктивності корів різних ліній; оцінку родин за продуктивністю та племінною цінністю; успадковуваність ознак молочної продуктивності у поколіннях родин; генетичний потенціал корів за надоєм і ступінь його реалізації; величину щорічного генетичного прогресу у стадах за надоєм; співвідносну мінливість показників молочної продуктивності корів та окремих фенотипових ознак; силу впливу різних чинників на мінливість ознак молочної продуктивності корів; економічну ефективність

використання корів залежно від чинників: стадо, умовна частка спадковості голштинів та лінійна належність.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дослідження за темою дисертаційної роботи були складовою частиною науково-дослідних робіт Інституту розведення і генетики тварин імені М.В. Зубця НААН за завданнями: «Дослідити біологічні закономірності співвідносної мінливості та генетичної детермінації ознак продуктивності, типу екстер'єру, фертильності, тривалості та ефективності довічного використання худоби молочних порід України» (номер держаної реєстрації 0116U000522) у 2015 р. та «Обґрунтувати методологію оцінки генетичного тренду та моделювання селекційної ситуації на перспективу в популяціях молочних і комбінованих вітчизняних порід великої рогатої худоби» (номер держаної реєстрації 0111U003297) у 2016–2019 рр.

Обґрунтованість і вірогідність наукових положень, висновків та рекомендацій. Обґрунтованість експериментальних даних забезпечена використанням сучасних методик та методів досліджень із застосуванням достатньої кількості тварин.

Матеріали та методи досліджень, що використані дисертантом, відповідають меті роботи і дають можливість одержати науково обґрунтовані дані, які дисертант звів у таблиці, узагальнив й детально проаналізував. Результати досліджень математично оброблені, тому об'єктивність отриманих результатів досліджень не викликає сумніву.

Сформульовані висновки і практичні рекомендації відповідають фактичному змісту роботи, логічно впливають із отриманих результатів досліджень.

Наукова новизна і практичне значення одержаних результатів. Автором проведено всебічне вивчення та отримано нові дані щодо господарськи корисних ознак тварин у високопродуктивних стадах чорно-рябої худоби: з'ясовано закономірності формування ознак молочної продуктивності корів за дії різних середовищних і генетичних чинників та прояву фенотипових ознак; досліджено співвідносну мінливість окремих господарськи корисних ознак у корів та їх потомків різних генерацій та з'ясовано ступінь впливу різних чинників на формування молочної продуктивності тварин; оцінено родини за продуктивністю та племінною цінністю, визначено генетичний потенціал корів, ступінь його реалізації та

величину щорічного генетичного прогресу у стадах за надоем; доведено, найбільший внесок у ефект селекції за надоем справляли батьки бугаїв, а найменший – матері корів; визначено економічну ефективність розведення тварин залежно від окремих чинників

Дисертатном доведено необхідність використання у селекційному процесі встановлених закономірностей формування молочної продуктивності корів за дії різних систематичних і генетичних чинників дозволить створювати високопродуктивні конкурентоспроможні стада молочної худоби в умовах інтенсивних технологій виробництва тваринницької продукції. Одержані результати досліджень можуть бути використані при розробці перспективних планів племінної роботи та програм селекції з українською чорно-рябою молочною породою та голштинською української селекції. Вони впроваджені у господарствах Запорізької області (акти впровадження результатів наукових досліджень від 27 вересня та 7 жовтня 2019 року).

Оцінка основного змісту та оформлення роботи. При написанні дисертаційної роботи витримана структура, рекомендована вимогами МОН України. Робота викладена на 297 сторінках комп'ютерного тексту, ілюстрована 68 таблицями, 2 рисунками та містить додатки.

Робота складається з: титульної сторінки, «Анотації» (15 стор.), «Змісту» (2 стор.), «Переліку умовних скорочень» (1стор.) «Вступу» (5 стор.), «Огляду літератури» (33 стор.), «Загальна методика та основні методи досліджень» (8 стор.), «Результатів власних досліджень» (119 стор.), «Аналізу і узагальнення результатів досліджень» (23 стор.), «Висновків та пропозицій» (6 стор.), «Списку використаних джерел» (40 стор.) та «Додатків» (44 стор.).

Список використаних джерел включає 467 найменувань, з них – 38 іноземними мовами.

«Анотація» подана українською та англійською мовами, відображає результати досліджень за дисертаційною роботою та список опублікованих праць.

Розділ «Вступ» включає в себе необхідну інформацію про актуальність обраної для досліджень теми, її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, мету і завдання досліджень, наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача, результати апробації.

Розділ 1. «Огляд літератури» включає в себе 6 підрозділів, у яких дисертант подав аналіз результатів і досягнень вітчизняних та зарубіжних авторів, порівнявши різні точки зору, визначив своє ставлення до тієї чи іншої проблеми. У цьому розділі використана і узагальнена інформація щодо обґрунтування факторів, які визначають формування молочної продуктивності чорно-рябої молочної худоби України. Для розкриття цих питань дисертантом використана достатня кількість літературних джерел.

У **розділі 2. «Загальна методика та основні методи досліджень»** наведена загальна схема досліджень. Для вивчення різних показників здобувачем були використані методичні прийоми та підходи, що узгоджуються з сучасними вимогами та дають можливість отримати об'єктивний науковий матеріал. У розділі є посилання на авторів методик та розкриті значення всіх використаних формул.

Розділ 3. «Результати власних досліджень» включає 8 підрозділів.

У **підрозділі 1. «Динаміка росту живої маси корів різних генерацій у період їх вирощування»** дисертантом проведено оцінку динаміки живої маси тварин різних генерацій у період їх вирощування» дисертантом проведено оцінку динаміки живої маси тварин різних генерацій у період їх вирощування.

У **підрозділі 2. «Екстер'єрні особливості корів-первісток та їх потомків різних генерацій»** подано оцінку промірів корів-первісток, коефіцієнти кореляції і регресії між промірами тіла.

У **підрозділі 3. «Відтворювальна здатність тварин підконтрольних стад»** проведено оцінку динаміки відтворювальної здатності корів, живу масу при першому осіменінні, репродуктивну здатність корів та їх потомків різних поколінь .

У **підрозділі 4. «Молочна продуктивність корів»** проаналізовано молочну продуктивність корів та їх потомків різних генерацій, співвідносну мінливість показників молочної продуктивності корів та фенотипових ознак, вплив середовищних чинників на молочну продуктивність корів, вплив породної належності корів на ознаки їх молочної продуктивності, формування молочної продуктивності у корів-дочок різних бугаїв-плідників, вплив країни селекції бугаїв на молочну продуктивність корів, формування молочної продуктивності корів залежно від умовної частки спадковості голштинів, динаміку молочної продуктивності корів різних ліній.

У підрозділі 5. «Оцінка родин за продуктивністю та племінною цінністю» проведено оцінку молочної продуктивності родин, їх племінну цінність, коефіцієнти кореляції, регресії, успадковуваності ознак молочної продуктивності

У підрозділі 6. «Генетичний потенціал корів за надоєм і ступінь його реалізації» подано та проаналізовано генетичний потенціал корів за надоєм і ступінь його реалізації, генетичний потенціал корів за надоєм і ступінь його реалізації у корів різних ліній,

У підрозділі 7. «Величина щорічного генетичного прогресу у стадах за надоєм» проаналізовано племінну цінність, генераційний інтервал та внесок 4-х категорій племінних тварин у генетичний прогрес популяції, різних порід.

У підрозділі 8. «Економічна ефективність використання корів у підконтрольних стадах» визначено основні чинники, що зумовлюють підвищення рентабельності молочного скотарства, подано економічну ефективність виробництва молока повновікових корів, корів різною умовною часткою спадковості голштинів, різних ліній.

Висновки та пропозиції виробництву ґрунтовні і впливають із результатів власних досліджень.

У «Додатках» подано узагальнені таблиці (Додатки А-С на 35 стр), Список опублікованих праць за темою дисертації та відомості про апробацію результатів дисертації (Додаток Т), «Акт впровадження наукових досліджень Філь Сергія Івановича» (Додатки У-Ф).

Усі розділи дисертаційної роботи написані на належному науковому рівні. Матеріали досліджень добре проаналізовані, а одержані результати оброблені методами варіаційної статистики, дисперсійного аналізу і в логічній послідовності описані в дисертації. Результати досліджень у достатній мірі висвітлені у наукових працях. Автореферат повністю відображає основні положення дисертаційної роботи.

Мова і стиль. Дисертацію і автореферат виконано українською мовою. Структура та стиль викладання переважно відповідають рекомендаціям АК МОН України щодо оформлення дисертаційних робіт.

Кількість і обсяг публікацій та повнота опублікування результатів досліджень. Основні положення дисертаційної роботи і результати досліджень пройшли широку апробацію. За темою дисертації опубліковано

14 наукових праць, у тому числі 10 – у фахових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз, 4 – апробаційного характеру.

ЗАУВАЖЕННЯ І ПРОПОЗИЦІЇ ПО ВИКОНАНІЙ РОБОТІ

Оцінюючи в цілому дисертаційну роботу Филь С.І. позитивно необхідно звернути увагу на наступне:

1. Узагальнюючий висновок у розділі 1 «Огляд літератури» варто було б розширити, доповнивши інформацією про актуальність та перспективність досліджень щодо селекції високопродуктивних стад чорно-рябої молочної худоби.
2. У розділі 2 бажано було б подати та проаналізувати господарські, економічні показники, які б характеризували особливості підконтрольних стад.
3. У підрозділах власних досліджень, висновки слід виділяти чітко і конкретно.
4. Не варто вірогідність різниці між показниками вказувати при порівнянні з першою лактацією (табл. 3.12).
5. Розділ 4 «Аналіз і узагальнення результатів досліджень» можна було б дещо зменшити в об'ємі, конкретизуючи окремі узагальнення.
6. Окремі висновки (3, 6, 12), варто було узагальнити, доповнити, а пропозицію 3 бажано було б видалити, оскільки детального дослідження умов годівлі, догляду й утримання не відображено в дисертації.

Однак, вказані недоліки і побажання не зменшують наукової і практичної цінності дисертації, їх легко виправити та врахувати в подальшій науковій роботі.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

У результаті ознайомлення з дисертаційною роботою **Филь Сергія Івановича** вважаю, що вона є завершеною науково-дослідною роботою, яка вносить певний науковий доробок у вирішення проблеми ефективного формування високопродуктивних стад галузі молочного скотарства в Україні.

Дисертантом виконано значний обсяг досліджень. Отримані ним результати, без сумніву, мають теоретичне і практичне значення. Впровадження їх у виробництво сприятиме успішному та ефективному вирішенню проблеми виробництва молока.

У дисертації добре висвітлені головні аспекти обраної теми, використані сучасні методи досліджень.

Дисертаційна робота за актуальністю, ступенем обґрунтованості наукових положень, їх вірогідністю, новизною, практичною значимістю та за науково-методичним рівнем, обсягом, змістом і формою відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів ...», дисертант заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук зі спеціальності 06.02.01 – розведення та селекція тварин.

01.10.2020 р.

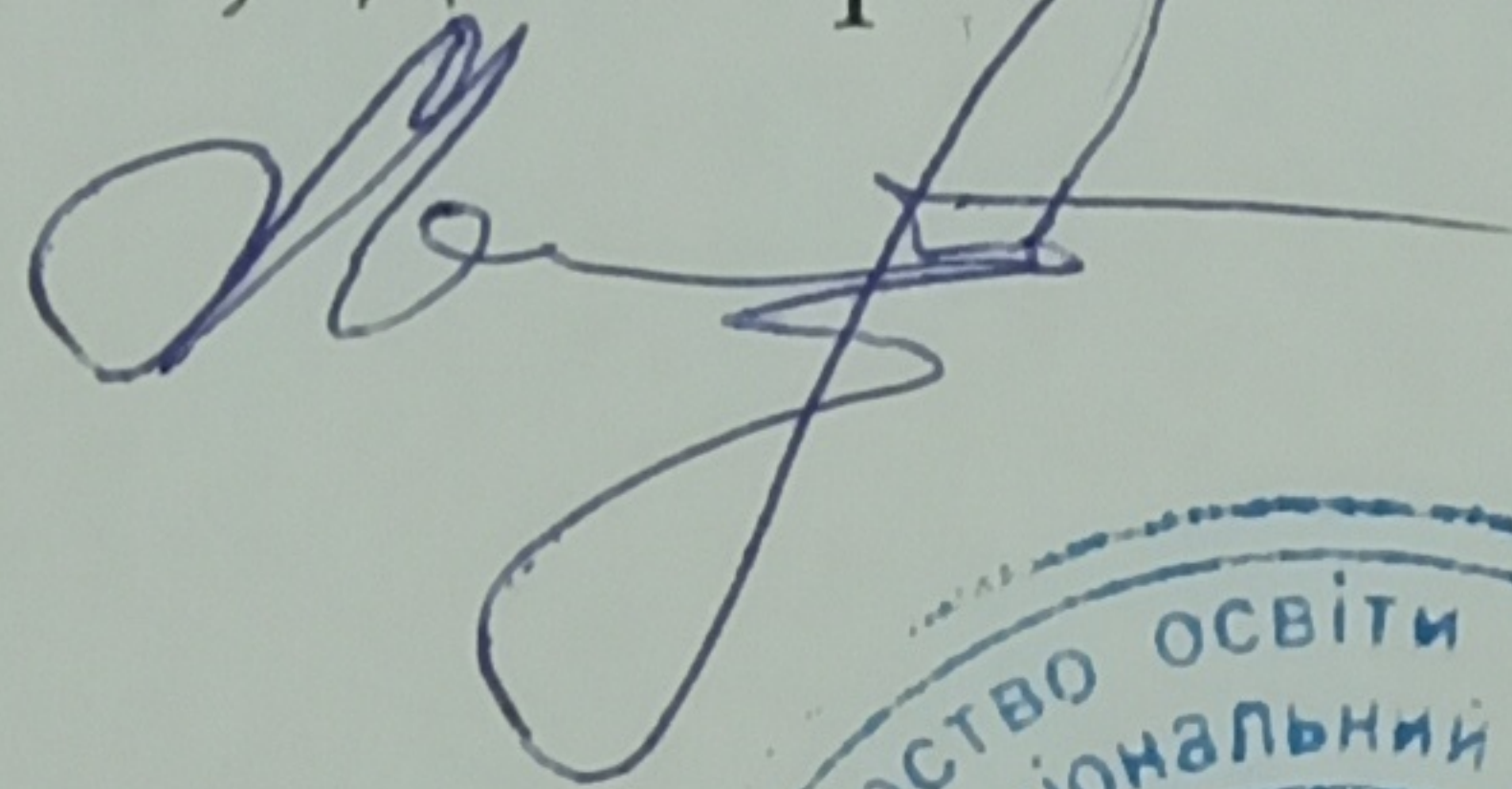
Офіційний опонент,

завідувач кафедри екології

Кам'янець-Подільського національного університету

імені Івана Огієнка, доктор сільськогосподарських наук,

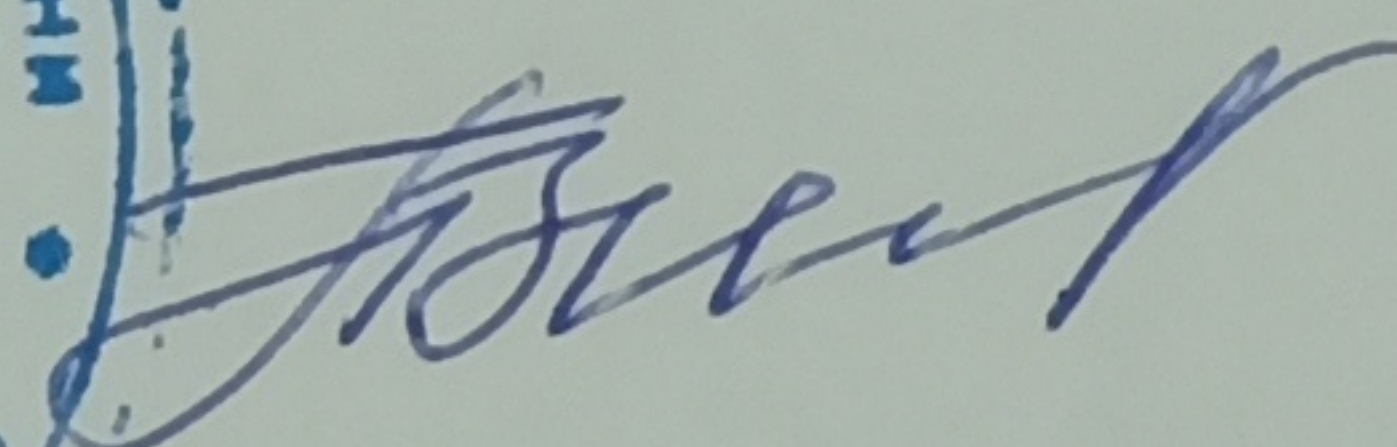
професор

О.І. Любинський

Підпис **О.І. Любинського** засвідчую:

Начальник навчального відділу

Л.В. Горчак